

Velká noc v Gazdovskom dvore

2.4.2026 - Martin Kovanič | Mesto Myjava

Centrum tradičnej kultúry (CTK) v Myjave pripravilo v dňoch 23. až 28. marca 2026 ďalšie zo série výchovno-vzdelávacích podujatí o ľudových tradíciách. Tentoraz sa program tematicky zameril na jarné zvykoslovie - obchôdzky na Kvetnú a Smrtnú nedeľu a veľkonočné obdobie.

Množstvo detí, najmä z materských škôl a prvého stupňa základných škôl, sa v príjemnom prostredí ľudovej izby Gazdovského dvora v Turej Lúke mohlo hrovou formou dozvedieť viac o tom, ako sa kedysi trávili jedny z najdôležitejších sviatkov v roku a čo naši predkovia robili.

„Učíme sa nielen o zvykoch Velkej noci, ale aj o predveľkonočnom období a konci pôstu. Nadväzujeme tým na naše fašiangové podujatie. Rozprávanie začíname veľkým pôstom, deťom vysvetlíme jeho pravidlá a čo sa smelo alebo nesmelo robiť. Prejdeme k Smrtnej nedeľi, kedy sa vynášala Morena. Ľudia verili, že symbolickým zničením figuríny bohyně smrti odíde zima, príde teplejšie počasie a začne poľnohospodársky rok. Rozprávame sa aj o Kvetnej nedeľi, keď si deti ozdobia halúzku, ktorá sa nosila dedinou,“ vysvetlila Lucia Franická Macková, odborná pracovníčka CTK Myjava.

Táto halúzka, známa ako letečko, bola prakticky opakom Moreny. Vinšovali s ňou predovšetkým dievčatá, spievali, tancovali jarné tance a zastavovali sa u každej gazdinej. Zvyk hodenia Moreny do potoka si na Gazdovskom dvore symbolicky pripomenuli vynesением figuríny do záhrady.

„Potom sa dostávame k samotnej Velkej noci. Hovoríme si, čo sa vtedy jedávalo a robievalo počas jednotlivých dní aj ako sa dni volali, lebo ich význam už často deti nevedia. Zaujímajú ich hlavne praktické veci, ako napríklad farbenie vajička. Nosia si výdušky, ktoré zdobíme voskom, vytvárajú si kraslice a pletieme korbáč. Vždy ide o praktické veci, pretože tie si najviac zapamätajú. O zvykoch a Velkej noci sa dá rozprávať veľmi veľa, ale deti by v množstve informácií strácali pozornosť, takže sa snažíme zoznamovať ich so zvykmi viac zážitkovo,“ povedala Lucia Franická Macková.

Symby vody a ohňa, ktoré sa spájajú s očistou a príchodom jari, sa opakujú naprieč celou Európou. Vajce predstavuje zárodok života, zatiaľ čo napríklad mladý a ohybný vrbový prútik symbolizoval životnú silu a plodnosť. Zaobstaranie si korbáča patrí stále v rodinách medzi veľmi známe praktiky. Ženy po vyšibaní mali zostať pekné a zdravé. Oblievanie vodou je skôr tradíciou z východu krajiny a do našich končín sa rozšírilo najmä vďaka globalizácii, prostredníctvom televízie.

„Dodržiavanie týchto zvykov veľmi závisí od jednotlivých rodín. Či sú kresťansky založené, chodia do kostola a praktikujú nejaké cirkevné zvyklosti, alebo či rodičia aktívnejšie berú deti na šibačku aspoň po rodine. Velká noc je celkom dodržiavaná a deti aspoň základné veci často poznajú,“ dodala Lucia Franická Macková.

Dôležitou súčasťou Velkej noci bola aj kuchyňa. Jedlá boli po pôste trochu výdatnejšie a často vychádzali z toho, čo si ľudia sami dopestovali a odložili, či vyrobili na gazdovstve.

„Nedeľné veľkonočné jedlo bolo porovnateľné s vianočným stolom. Boli tam kaše, strukoviny, veľkú úlohu zohrávali vajička. Mäso bolo v minulosti obmedzenejšie a viac symbolické. Baránok je tiež na západnom Slovensku skôr novšia vec a nebol príliš zaužívaný ani ako obradové pečivo. Skôr sa jedli šunky a či klobásky, ktoré ešte prežili po fašiangoch.“ doplnila Lucia Franická Macková.

Zoznámiť deti s významom a úlohou Veľkej noci je dôležitým predpokladom na poznanie kultúry a tradícií. Identita človeka sa formuje aj cez pochopenie návykov a ich hodnôt, pretože tie nevznikli len tak. Veľká noc pritom ponúka ideálnu príležitosť nielen pre deti, ale aj pre dospelých vďaka stále živému odkazu sviatkov zastaviť sa, byť radostný a naplnený energiou.

<https://www.myjava.sk/urad-pre-ludi/aktuality/velka-noc-v-gazdovskom-dvore-3801sk.html>